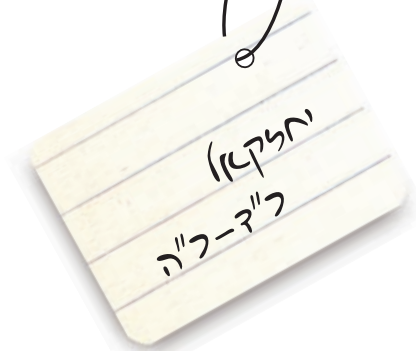

מתן על הפרק

התכנית השש-שנתית המקוונת ללימוד שבועי של נביאים וכתובים

פרק כ"ד

פרק כ"ד כולל שתי נבואות. הראשונה, נבואת הסיר והבשר, נאמרת ליחזקאל בעשרה בטבת - יום תחילת המצור הבבלי על ירושלים. חומות העיר הופכות בנבואה זו למלכות מוות ליושבים בתוכה (א-יד). הנבואה השנייה מבשרת על מות אשת יחזקאל כסמל לחורבן המקדש, ואיסור האבלות עליה מלמד על דרך תגובת העם לחורבן (טו-כו). חלקו הראשון של ספר יחזקאל נחתם בפרק כ"ד, ושתי הנבואות הכלולות בו מסמלות את התגשמותה הקרובה של נבואת חורבן ירושלים.

1 הרקע לנבואה הראשונה הוא האמירה שרווחה בעם, שראתה בעיר מעין 'סיר' המגן על היושבים בתוכה - 'הבשר', כפי שראינו לעיל י"א,ג. הנבואה נחלקת לשלושה שלבים (ג-ה, ו-ח, ט-יד), וכל אחד פותח בדיבור חדש ומתאר שלב שונה.

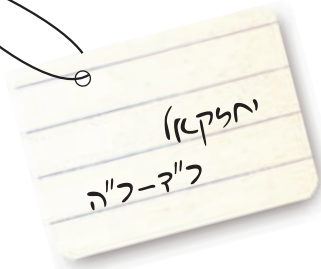
א) השלב ראשון (ג-ה) מתאר מצב רגיל של שפיתת סיר ואיסוף נתחי בשר טובים לתוכו. מה מתרחש בשלב השני (ו-ח) ומדוע? בדקו מי יוצא ומי לא יוצא מהסיר, ומה נמצא 'בתוכה'?
ב) כיצד נהפך הבישול הרגיל לסמל הפורענות בשלב השלישי (ט-יד), ומדוע (פסוק יב)? איזו פורענות מסומלת כאן? שימו לב לחזרת הלשונות 'יצא' ו'בתוכה' בחטא (ו-ז) ובעונש (יא-יב).

2 בפסוקים ז-ח הנתועים במרכז הנבואה מתואר חטאה ועונשה של ירושלים. שני הפסוקים מקבילים זה לזה, ושניהם מבוססים על דיני שפיכת דם בתורה.

א) 'כִּי דָמָה בְּתוֹכָהּ הִיא עַל צָחִיךָ סָלַע שְׁמֵתָהּ' (ז) שפיכות דמים נזכרת בכמה מקומות בספר כחטא מרכזי בירושלים. על מנת להבין את ייחודו של התיאור כאן ראו את דין כיסוי הדם בויקרא י"ז,ג, ועיינו בפירושים הבאים. בחנו מה מסמל אי כיסוי הדם לפי כל פירוש:

רד"ק: 'כאילו על שן סלע שמתהו במקום גבוה שלא יוכל להתכסות, והמשל כל כך הרבו שפיכות דם נקי עד שלא יתכן לסלוח ולהיות כנעלם אותו העון מלפני האל יתברך אלא גלוי ועומד הוא לפניו לנקום נקם מהם.'

מצודת דוד: 'דם הנקי הנשפך שהיה בתוכה הנה שמה אותו על יבשות הסלע להיות מתקיים לא שפכה אותו על עפר הארץ להיות נבלע ונכסה בעפר הארץ, רוצה לומר שפכו דם בגלוי ובפרסום ולא חששו לעשות בסתר לבל יודעו'.

ראי"ה קוק, טללי אורות: 'אשר יצוד ציד חיה או עוף אשר יאכל ושפך את דמו וכסהו' - הכרת החרפה היא התחלת רפואת המוסר - 'למען תזכרי ובושת בכפרי לך', כסה הדם! הסתר חרפתך!...!

ב) פסוק ח עובר לעונש - מידה כנגד מידה. מה משמעות אי כיסוי הדם בעונש? ראו פרשת גאולת הדם במדבר ל"ה, בייחוד פסוק לג. להרחבה: ראו את דברי איוב (ט"ז, יח): 'אָךְ אֶל תִּכְסֶי דָמִי וְאֶל יְהִי מְקוֹם לְזַעְקוֹתִי, וְאֵת דְּבָרֵי ה' לִקְיָן בְּבִרְאשִׁית ד', י-יא.

3 'הנני לקח ממך את מחמד עיניך במגפה' (טז) בנבואה השניה מבשר ה' ליחזקאל על מותה הקרב של אשתו במגיפה, ואוסר עליו לנהוג מנהגי אבלות כסמל ומופת לעם. עיינו בשני פירושי של רש"י. מה תפקיד מנהגי האבלות לפי כל פירוש, ומדוע לא יתקיימו בעת החורבן? לא תנהגו אבלות כי אין מנחמין לכם שאין בכם אחד שלא יהיה אבל, ואין אבלות אלא במקום מנחמים. **דבר אחר** שתהיו יראים לבכות לפני הכשדים שאתם בתוכם'.

4 בסיומה של הנבואה מתבשר יחזקאל על תום תקופת האלם שנפתחה בראשית שליחותו (ג, כה-כו). קיימת זיקה בין דברים אלה לבין הנבואה הקודמת: 'האנק דם' (יז) - ולא תאלם עוד' (כו), 'והיה יחזקאל לכם למופת' (כד) - 'והיית להם למופת' (כו). חשבו מה פשר ההיפוך הקיצוני בנבואת יחזקאל מאלם ושתיקה מוחלטת אף בעת האבל, לפתיחת הפה מרגע בוא הפליט?

פרק כ"ה

בפרק כ"ה נפתחת חטיבת הנבואות על העמים בספר יחזקאל, המסתיימת בפרק ל"ב. חטיבה זו חוצצת בין נבואות הפורענות שנאמרו קודם החורבן, לבין הנבואות הישועה שנאמרו לאחריו. בפרק כ"ה מנבא יחזקאל על עמון, מואב, אדום ופלישתים, ששמחו לאידם של ישראל בעת החורבן.

5 שתי הפסקאות הראשונות בפרק מתארות את שמחתם של העמונים לאידם של ישראל ואת עונשם. מכמה מקומות בתנ"ך עולה שהעמונים רצו להתרחב ולהתפשט בתוך גבולה של ממלכת יהודה החרבה - ראו למשל ירמיהו מ"ט, א. בנוסף, רצו העמונים להשמיד את שארית הפליטה ביהודה בראשות גדליה באמצעות ישמעאל בן נתניה - ראו ירמיהו מ"א. עמדו על ההתפתחות בין הפסקה הראשונה (א-ה) לשניה (ו-ז) בחטא ועונשו. התייחסו גם לזיקה בין החטא לעונש בתוך הפסקה השניה.

הרחבות ומענה לשאלות: מתן על הפרק "perek.matan@gmail.com" f

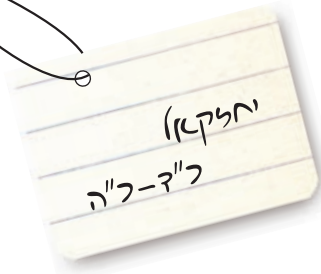

מכון תורני לנשים ע"ש שרה בת יצחק יעקב רעננברג
The Sadie Renner Women's Institute for Torah Studies

התכנית השש-שנתית המקוונת ללימוד שבועי של נביאים וכתובים

© כל הזכויות שמורות. מתן על הפרק. מתן ירושלים • טל': 02-5944555

המרכז ללימודי תנ"ך

6 אצל מואב מלווה השמחה לאיד בטענה דתית (ח). על מנת להבינה העזרו בדברי הרד"ק: 'לפי שנשאר בית יהודה אחר גלות ישראל חשבו כי לא יגלו בית יהודה מפני בית המקדש אשר היה בתוכם ועתה כשראו שגלו אמרו הנה ככל הגוים לקו בית יהודה כי כל הגוים ע"י סנחריב ונבוכדנצר והנה הם גם כן כהם, ולא הועילה להם שכינתו האל יתברך אשר היה בתוכם'.

7 הנבואות לאדום ולפלישתים מקבילות בתיאור חטאם (יב, טו) ועונשם (יג-יד, טז-יז). במה חמור יותר צמד נבואות אלה מצמד הנבואות הקודם על עמון ומואב? שימו לב לחזרת השורש 'נקם' במהלך הנבואה. לתיאור מפורט של פעולות אדום בעת החורבן ראו עובדיה א', ג-טו, ותהלים קל"ז, ז.

הרחבה

הריגת זכריה בן יהוידע

בתיאור חטאי ירושלים מופיע תיאור מיוחד במינו של שפיכות הדמים בירושלים: 'כִּי דָמָה בְּתוֹכָהּ הִיא עַל צַחִיחַ סִלְעַ שְׁמַתְהוּ עַל הָאֶרֶץ לְכַסּוֹת עָלָיו עֵפֶר'. תיאור זה התפרש במדרש כרמז לרצח מזעזע שאירע במקדש, המתואר בספר דברי הימים:

'וְרוּחַ אֱלֹהִים לְבָשָׂה אֶת זַכְרְיָה בֶן יְהוֹדָע הַפֶּהוּ וַיַּעֲמֵד מֵעַל לְעַם וַיֹּאמֶר לָהֶם כֹּה אָמַר הָאֱלֹהִים לְמָה אַתֶּם עֹבְרִים אֶת מִצְוֹת ה' וְלֹא תִצְלִיחוּ כִּי עֲזַבְתֶּם אֶת ה' וַיַּעֲזֹב אֶתְכֶם. וַיִּקְשְׁרוּ עָלָיו וַיִּרְגְּמֵהוּ אֲבָן בְּמִצְוֹת הַמֶּלֶךְ בְּחֹצֵר בֵּית ה'. וְלֹא זָכַר יוֹאֵשׁ הַמֶּלֶךְ הַחֹסֵד אֲשֶׁר עָשָׂה יְהוֹדָע אֲבִיו עִמּוֹ וַיְהַרֵּג אֶת בְּנוֹ וְכַמּוֹתוֹ אָמַר יָבֵא ה' וַיִּדְרֹשׁ'. (דברי הימים ב כ"ד, כ-כב)

המדרש מתאר את הקשר בין הריגת זכריה בן יהוידע שהיה כוהן ונביא, לבין חורבן המקדש, לאור נבואת יחזקאל:

רבי יודן שאל לרבי אחא: היכן הרגו את זכריה, בעזרת הנשים או בעזרת ישראל? אמר לו: לא בעזרת ישראל ולא בעזרת הנשים אלא בעזרת הכהנים. ולא נהגו בדמו לא כדם האיל ולא כדם הצבי. שם כתוב 'ושפך את דמו וכסהו בעפר', ברם כאן: 'כי דמה בתוכה היה על צחיח סלע שמתהו' כל כך למה? 'להעלות חימה ולנקום נקם נתתי את דמה על צחיח סלע'.

שבע עבירות עברו ישראל באותו היום - הרגו כהן ונביא ודיין ושפכו דם נקי וטימאו את העזרה ושבת ויום הכיפורים היה.

וכיון שעלה נבזראדן לכאן ראה את הדם תוסס. אמר להן: מה טיבו של זה? אמרו לו: דם פרים וכבשים ואילים שהיינו מקריבין על גבי המזבח. מיד הביא פרים ואילים וכבשים ושחטן עליו, ועדיין הדם תוסס. וכיון שלא הודו לו תלאם בגרדום. אמרו: הואיל והקב"ה

הרחבות ומענה לשאלות: מתן על הפרק "מתן על הפרק" perek.matan@gmail.com

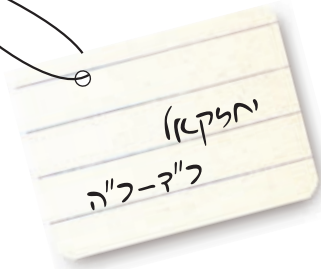

מכון תורני לנשים ע"ש שרה בת יצחק יעקב רעננברג
The Sadie Renner Women's Institute for Torah Studies

התכנית השש-שנתית המקוונת ללימוד שבועי של נביאים וכתובים

© כל הזכויות שמורות. מתן על הפרק. מתן ירושלים • טל': 02-5944555

המרכז ללימודי תנ"ך

רוצה לתבוע דמו מידינו. אמרו לו: דם כהן ונביא ודיין הוא שהיה מתנבא עלינו כל מה שאתה עושה לנו ועמדנו עליו והרגנוהו. מיד הביא שמונים אלף פירחי כהונה ושחטן עליו ועדיין הדם תוסס. באותה שעה נזף בו, אמר לו: האם אתה רוצה שאאבד את כל אומתך שבבילך? מיד נתמלא הקדוש ברוך הוא רחמים ואמר: מה אם זה שהוא בשר ודם ואכזרי נתמלא רחמים על בני, אני שכתוב בי 'כי אל רחום ה' אלהיך לא ירפך ולא ישחיתך ולא ישכח את ברית אבותיך' על אחת כמה וכמה. מיד רמז לדם ונבלע במקומו. (תלמוד ירושלמי תענית ד, ה)

"וַיְבִינּוּ בְּמִקְרָא" < לקט ביאורי מילים ליחזקאל פרק כ"ד-כ"ה

פרק כ"ד (ה) **וְגַם דּוֹר הָעֲצָמִים תַּחְתִּיהָ רַחַח וְרַחֲמֶיהָ גַם בְּשָׁלוֹ עֲצָמֶיהָ בְּתוֹכָהּ:** הבער עצמות תחת הסיר כדי שתוכו ירתח והעצמות שבתוכו יתבשלו.

(ו) **סִיר אֲשֶׁר חִלְאַתָּה בָּהּ וְחִלְאַתָּה לֹא יֵצֵא מִמֶּנָּה:** הזוהמה נותרה בתוך הסיר ולא יצאה ממנו. הנמשל הוא שהחוטאים שבתוך ירושלים לא עשו תשובה. **לְנִתְחִיהָ לְנִתְחִיהָ הוֹצִיאָה לֹא נָפַל עָלֶיהָ גּוֹרֵל:** הנתחים הטובים יוצאו ממנה אחד אחד. רמז לגלות יהויכין שבה גלתה ויצאה השכבה הטובה יותר מירושלים.

(ז) **הַתֵּם הַבָּשָׂר וְהַרְקַח הַמְרַקְחָה וְהָעֲצָמוֹת יִחָרוּ:** הבשר יתבשל עד שיכלה, והעצמות שבתוכו ישרפו.

(ח) **תְּאֵנִים הָלֵאת וְלֹא תֵצֵא מִמֶּנָּה רַבַּת חִלְאַתָּה בְּאֵשׁ חִלְאַתָּה:** יגעה את עצמה בעשיית תרמית ושקר, וזוהמתה הרבה לא תוכל לצאת ממנה אלא באש.

(ט) **הָאֵנֶק דָּם:** אל תרים קולך ותזעק כדרך המתאבלים. **מֵתִים אֲכַל לֹא תַעֲשֶׂה:** אל תעשה אבל על המתים. **פֶּאֶרְךָ חֲבוּשׁ עָלֶיךָ וְנַעֲלִיךָ תְּשִׂים בְּרַגְלֶיךָ וְלֹא תַעֲטֶה עַל שָׁפֵם:** אל תנהג מנהג אבילות של הורדת המגבעת מהראש, חליצת נעליים ועיטוף השפה בסודר. **וְלֶחֶם אֲנָשִׁים לֹא תֹאכַל:** אל תאכל סעודת הבראה משל אנשים אחרים כדרך האבלים.

פרק כ"ה (ו) **וְתִשְׁמַח בְּכָל שְׂאֵטְךָ בְּנִפְשׁ אֵל אֲדַמַּת יִשְׂרָאֵל:** עמון שמחה לאיד ובזה בנפשה לישראל על החורבן.

(ז) **הַנְּנִי פִתַּח אֶת כְּתָף מוֹאֵב מִהָעָרִים:** מורד הרי מואב יפתח לפלישת בני קדם.

הרחבות ומענה לשאלות: מתן על הפרק "מתן על הפרק" perek.matan@gmail.com

מתן ורחבת

מכון תורני לנשים ע"ש שרה בת יצחק יעקב רעננגרטן
The Sadie Renner Women's Institute for Torah Studies

התכנית השש-שנתית המקוונת ללימוד שבועי של נביאים וכתובים

© כל הזכויות שמורות. מתן על הפרק. מתן ירושלים • טל': 02-5944555

המרכז ללימודי תנ"ך